

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Beelden-Dienst Ende Vasten Met Haere Ceremonien Soo
Sy Ghebryckt Worden Vande H. Roomsche Kercke
Bevestight Met De H. Schriftvre Ende De HH. Ovt-Vaders
vande eerste 400. jaeren**

Hazart, Cornelius

T'Antwerpen, 1664

Het II. Capittel. Korte waerschouwinghen raeckende het eeren der
Beelden.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71387](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71387)

naer het exempel van soodanighe menschen / te
buzken / te schenden / te verbieden.

HET II. CAPITTEL.

Korte waerschouwinghen raeckende het
eeren der Beelden.

TEn eersten. 'Tis aen de heele wereldt bekent/
wat eenen schroom de Ghemeynte van Weder-
partye heeft / van het eeren der Beelden / ende dat
om gheene andere oorfsake / dan om dieswil dat sy
dies-sengaende van hare Leeraers verkeerdelijck
wordt onderwesen ; want het principaelste dat-
men haer van songhs af indruckt / is / dat het Af-
goden zijn / ende de Papisten, Afgodisten : dit is bobē
in't langh ende breeidt *Tract. 1 c. 4. en 5.* wederleydt.

Derhalven soo maectmen haer wijs / datmen
by ons ghehouden is de Beelden te eeren. Hier op
sal ick in't kort stellen ons gheboelen.

Ick segghe dan dat het onwacraechtigh is / dat
wy ghehouden / oft verbonden zijn de Beelden te
eeren : Daer is groot vershil tusschen moghen , en
moeten ; Wy en moeten de Beelden niet eeren om
oprecht Catholijck te zijn. Maer wy houden
staende / dat men't wel moghen doen / sonder Af-
godisten te zijn.

Dat men't wel moghen doen / heb ick nu alreede
in't voozgaende bewesen / ende sal het selve in't
volghende / noch breeder / ende meer in't bysou-
der bewijfen.

Dat men't niet en moeten doen / oft dat het ons
by staet / blyckt hier uyt dat menighe / oock op-
rechte Catholijcken / dupsentmael sullen passeren
vooz ren beeldt / sonder dat te groeten / oft daer
vooz te knielen / oft eenighe andere uytwendighe
eere te berhoonen ; ende al-hoe-wel sy haer leben
langh soo deden / ick segghe noch eens / dat sy daer-
om niet en souden laten Catholijck te zijn.

Wederom

Wederom daer is groot onderschepdt tusschen een beelt niet te eeren, ende tusschen ont-eeren.

De beelden niet te eeren, staet ons by / ghelijck sck nu datelijck hebbe gheseyt.

Maer de beelden t'ont-eeren, en staet niemant by / ghelijck wy boven hebben bewesen *Tractatu 3. Cap. 1. &c.*

Op en sondicht dan niet / die de beelden enckelijck niet en eert; maer diese niet en eert uyt eenighe misachtighe / 't is om dat hy meent dat het afgodische beelden zijn / 't is dat hy sich inbeelt / dat hem dit niet en kan baeten / 't is andersins / ofte die met een ander spot / die hy de beelden siet eeren; ofte die opentlijck seght datmen de beelden niet en magh eeren die segghen wy dat hy sondicht.

De ghemeente dan van Partye, is hier van gheswaershout / dat sy bedrogen wort / ende verlept / niet alleenlijck als men haer wijs maect / dat onse Beelden afgodische beelden zijn / ende haeren Dienst / Af-goden-dienst / maer oock als men haer leert datmen by ons in conscientie ghehouden / ofte verbonden is / de beelden te eeren / want contracte is waer.

Ten tweeden. Ick hebbe boven *Tract. 1. Cap. 3.* bewesen het verschil datter is tusschen de eene Eere / ende de andere / diemen eenighe saecke kan toedraeghen. Doch hier mede niet te vreden wesende / sal dit stuck / noch wat breeder verclaeren / eer ick kome tot het eeren der beelden in het besonder.

De onpartijdighe Leser moet weten / dat Partye gheene andere reden en heeft om ons te beschuldighen van Afgoderije / als / om dat sy seght / dat wy aen de beelden bewijzen eenighe goddelijcke eere / die ghemeynlijck ghenoeemt wordt Religieuse eere, de welke (soo Partye seght) aen niet van al wat gheschaeven is en magh bewesen worden / sonder insurte te doen aen Godt.

Hier binde ick wederom groot bedrog / want enckelijck te segghen / dat wy Goddelijcke eere

toedzaeghen aen de beelden/ dat luyt met ten eersten aensten wat grof/ende vzeint in de dozen van de werende / soo moet ick dan leeren wat hier van is.

Indien Partye dan/dooz Goddelijcke eere, berstaet eene eere/die Godt alleen toekomt/ t'is valsch dat wy dierghelijcke eere bewijzen aen de beelden/ Jae wy herbloecken die/ de welke sulcky souden derben bestaen / ende wy segghen / dat dit niet gheschieden en kan sonder Af-goderije / want dese eere en maghmen niet gheben aen yet van al wat geschaepen is/sonder af te wijcken/ofte gantschelijck af te vallen van Godt.

Doch indien wy Partye, dooz Goddelijcke eere, berstaet eene boven-natuerlijcke eere / de welke onepndelijck minder is als die / de welck Godt alleen toekomt / ende nochtang meerder / ende van eenen anderen slach / als die / de welke men aen de menschen hier op de werelddt bewijst/soo is het waer/ ende bekennen gheerne dat wy diergelijcke eere aen de beelden bewijzen / loochenen nochtang dat wy hier mede te kort doen aen de eere Godts / ofte dat wy daerom dooz Afgoderije afwijcken van Godt.

De reden waerom wy dit loochenen / is naemelijck dese. Men doet de eere Godts niet te kort/ met de menschen te eeren hier op dese werelddt/dat is eene saecke die seker is / want andersins soo souden alle de booznaemste Patriarchen / ende Propheten hier in te berispen zijn / de welke niet alleenlijck sondaeren/en boose menschen ghe-eert hebben/maer doock met de selve uptwendighe teekenen / diemen deurgaens bewijst aen Godt / als te weten / knielen / bugghen / plat vallen ter aerden/ etc. Tis seker dat haer niemant hier oher en kan beschuldige van Af-goderije; waerom om diestwil dat sy (al-hoe-wel sy uptwendelijck de selve teekenen van eere aen de menschen bewisen/diemen Godt ghemepulijck toe-dzaeght)nochtang in haer ghemoet en achten sy die menschen/
die

die sy eerden/niet als goden / noch en hadden de meyninghe niet van haer die eere toe te draeghen/ de welke Godt alleen toekomt / maer eene eere onghelyckelijck minder/te weten/die ghelyck-fozmigh was aen haeren staet / ende conditie. Alsoo segghe ick oock van het eeren van onse beelden / wy en houden die niet booz onse Goden/noch wy en draegen haer die eere niet toe / die Godt alleen toekomt/maer eene eere onepndelijck minder/als die Godt alleen toekomt / doch die ghelyck-fozmigh is aen den staet/ende conditie van de ghene/die dooz de beelden upghedruckt / ofte af ghebeelt zijn / dat is / van de Heplighen selbe. Maer den staet/ende conditie vande Heplighen/is boven-natuuerlijck/Ergo de eere die wy haer bewijzen dooz haere af-beeldinghen/ofte ghelyckentissen / moet boven-natuuerlijck wesen: Ghelyckmen van de Goddelijcke eere niet en verhozt met de menschen (dooz knielen / buggen/plat-ballen/&c.) te eeren hier op dese wereldt / soo lanck als mense in't ghemoet niet en hout booz goden / noch de meyninghe heeft van haer de selbe eere toe te draeghen/die Godt alleen toekomt: Alsoo segghen wy oock dat wy de eere Godts niet en verhozten met onse beelden te eeren: 't sy dooz kniele/buggen/en platballen ter aerden / om dieswil dat wy die / noch haere boozbeelden en houden booz goden / noch de meyninghe en hebben van haer met de selbe eere t'achtervolghen / de welke Godt alleen toekomt.

Doch of my Partye. misschien seyde / dat wy de eere Godts te kozt doen / om dat wy eene boven-natuuerelijcke eere aen de beelden bewijzen / ende dat de eere die Godt alleen toekomt oock boven-natuuerlijck is.

Ick bekenne dat de eene eere boven-natuuerlijck is / ende de andere oock / maer hier upt en volght niet dat wy de eere Godts verhozten / om dat wy made een boven-natuuerlijck eere aen de beelden bewijzen/want al hoe wel alle beyde dese

eeren boben-natuerlyck zyn / soo ist nochtans / dat de eere/die men Godt alleen schuldigh is / van eenen slaggh / ende weerdighepdt is / onepudelyck meerder / ende verhegender / als die eere / de welke wy aen de beelden toe draeghen : Ergo die eere / die wy aen de beelden betuyfen / en kan in het minste niet schaedyghen / ofte verhinderen die eere die wy Godt alleen schuldigh zyn.

Ick thoone dit klaerder in een ander exempel. De liefde met de welke wy Godt beminnen ter oorzaecke van syne opperste goetheyt / is boben-natuerlyck / ende de liefde met de welke wy Christum beminnen / als mensch / door ons ghestorven / Is mede boben-natuerlyck / niemant nochtans is soo onwetende / ende onberstandigh / die segghen sal / dat wy te hoort doen aen de boben-natuerlycke liefde met de welke wy Godt moeten beminnen / als wy mede met eene boben-natuerlycke liefde Christum beminnen puer / ende euckelyck / als mensch wesende. 't selve moet gheseyt worden van de boben-natuerlycke eere / die Godt alleen toekomt / ende die boben-natuerlycke eere / die wy aen de beelden bewyfen.

Ten derden. Dient door waerschouwinghe aen de een-boudighe ghemeente van Partye , dat alle stucken van de Keligie / niet en moeten staen met platte / ende uyt-gedrukte woorden in de Schryftuere : Want ten eersten, dese woorden en staen nergens inde Schryftuere : Daer is eene Dryvuldigheyt. Noch dese: Het Avondt-mael des Heeren, ofte den Doop sijn Sacramenten; Noch dese : Het houwelijck, en is geen Sacrament, &c. 't is dan ghenoech / dat men se door wettelijcke consequentien / uyt de Schryftuere kan trecken; want op dese maniere / ende anders niet / ghelooft Partye datter eene Dryvuldigheyt is / dat het Avondt-mael des Heeren / ende den Doop Sacramenten zyn, dat het houwelijck gheen Sacrament en is / &c. Ergo schoon daer in de heele Schryftuere niet te vinden en waeren dese woorden: Men magh wel beelden maecten, ende die eeren,

'tis

van de Beelden ende Beelden-dienst. 85
't is ghenoech (ghelijck het oock in andere ghe-
wichtrighe stucken is aen onse Partye) datmen dier-
ghelycke Schrif-
tuere-plaetsen kan voort-brengen/
upt de welcke men dese leeringe/dooz wettelycke
consequentsien kan trecken.

Ten lesten. Moet de ghemeynte van Partye we-
ren / datter gheen onderschept en is / vooz soo
veel als het eeren raecht / tusschen een beelt, of fi-
guere, of ghelijckenisse, of af setsel, of uytwendigh ver-
toonfel. Dit / segghe ick / is al een dinghen vooz
soo veel als het eeren aengaet; want de Schrif-
tuere als sy Exodi 20. Verbiedt al wat ghesneden
is / daer by steltse oock / ghelijckenisse. Ergo 't is
dat ick bewijse upt Schrif-
tuere datmen de beelden
mach eeren / 't sy de Figueren, 't sy de ghelyckenis-
sen, 't sy de uyt-wendighe vertoonfelen, het komt al op
een upt. Laet ons dan beghinnen / ende komen
tot de bewyssen upt Schrif-
tuere.

HET III. CAP.

Wordt bewesen datmen de Beelden
in't besonder mach eeren.

§. I.

Bewijs uyt Schrif-
tuere aengaende het
eeren des Cruys.

Numerorum Cap. 21. vers. 8.

DE Heere seyde tot Moyse: Maecte u een vyerige slan-
ghe, ende steltse op eenen staeck: Ende het sal ghe-
schieden, dat al die ghebeten is, als hyse aensiet, soo sal
hy leven.

V. 9. Ende Moyse maecte een koperen slanghe, ende
stelde se op eenen staeck, ende het gheschiede, als een slan-
ghe